



Statsvetenskapliga Institutionen

HUR SOCIALDEMOKRATISK ÄR SOCIALDEMOKRATERNAS KRIMINALPOLITIK?

En idealtypsanalys av Socialdemokraternas kriminalpolitiska utveckling över tid

Daniel Söderlund

Kandidatuppsats:	15 HP
Program:	Statsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT 2022
Handledare:	Petrus Olander
Antal ord:	11 015

Abstrakt

Denna studie syftar till att undersöka hur Socialdemokraternas kriminalpolitik förändrats över tid. Materialet som jag använt består av samtliga nio partiprogram som Socialdemokraterna presenterat sedan partiet grundades. Studiens inomvetenskapliga relevans ligger i att tidigare forskning inte studerat Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring i lika stor utsträckning som exempelvis partiets ideologiska utveckling. Tidigare forskning har framför allt inte analyserat Socialdemokraternas kriminalpolitiska utveckling från det att partiet grundades, utan utgår ifrån mitten av 1900-talet. Jag finner valet av att analysera Socialdemokraterna som utomvetenskapligt relevant då partiet rent historiskt alltid haft stor inflytelse på den nationella politiken. Således vill jag att denna studie ska öka förståelsen för hur partiets samtida kriminalpolitik är utformad.

Jag har utformat denna studie som en idé- och ideologianalys av beskrivande karaktär, där jag har analyserat Socialdemokraternas kriminalpolitik. Jag har även använt mig av analysverktyget idealtyper, där idealtypen socialdemokratisk kriminalpolitik använts för att analysera kriminalpolitiska förändringar i Socialdemokraternas partiprogram.

De resultat studien framför visar på en svängning i Socialdemokraternas kriminalpolitik där partiet närmade sig högerpartierna i dess inställning till bestraffning, där det tidigare mestadels riktats fokus på bakomliggande orsaker som exempelvis ekonomisk ojämlikhet.

Nyckelord: Idealtyp, idéanalys, kriminalpolitik, partiprogram & Socialdemokraterna.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Forskningsproblem och tidigare forskning	5
2.1 Syfte och frågeställning	7
2.2 Disposition	7
3. Teori	7
3.1 Idé och ideologi	8
3.2 Vad är kriminalpolitik?.....	9
3.3 Socialdemokratisk ideologi.....	10
3.3.1 Individ	11
3.3.2 Samhälle.....	11
3.4 En idealtypisk socialdemokratisk kriminalpolitik.....	12
4. Design, metod och material	13
4.1 Design	13
4.2 Metod – Idé- och ideologianalys.....	14
4.3 Idealtyper som analysverktyg	16
4.5 Reliabilitet och validitet	20
5. Empiri och analys	21
5.1 Analys av Socialdemokraternas partiprogram 1897–2013	21
5.2 1897, 1911, 1920 och 1944 års partiprogram	22
5.3 1960, 1975, 1990, 2001 och 2013 års partiprogram	26
6. Slutsats och diskussion	30
7. Referenser	33
8. Bilagor	39
Bilaga 1. Material.....	39

1. Inledning

Ett av de samhällsproblem som diskuterats flitigast under valåret är kriminaliteten där lag och ordning varit en svenskarnas viktigaste frågor enligt statistik från Novus (2022). Mats Knutson (2018, 14 maj), inrikespolitisk kommentator för SVT Nyheter, skrev redan 2018 en artikel angående varför lag och ordning utvecklats till en kärnfråga i kampen om rösterna. Knutson menar att oro och rädsla för bland annat gängkriminalitet och dödsskjutningar är förklaringar till det ökande intresset för kriminalpolitiken (2018, 14 maj).

Oro och rädsla för brottsutsatthet lyfter Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) i sin nationella trygghetsundersökning som avser perioden 2007–2022. Enligt BRÅ (2022) bekräftas att samhällsinvånarnas oro för brott i allmänhet ökat sedan 2011 där siffrorna legat på jämna nivåer de senaste åren, detta med undantag från en ökning år 2020, där 48% av befolkningen 16–84 år menar att de känner viss oro medan 46% menar att de i stor utsträckning känner oro för brottsligheten i samhället år 2022. I BRÅ:s (2021) rapport angående dödligt skjutvapenvåld presenteras data på att det dödliga våldet och dödligt skjutvapenvåld har ökat i Sverige sedan millenniumskiftet. Studien publicerades 2021 där Sveriges antal avlidna med skjutvapenvåld låg på 4 personer per miljon invånare, vilket går att jämföras med det europeiska snittet 1,4 avlidna per miljon invånare (2021). Noterbart är även att denna uppgående trend av dödligt skjutvapenvåld inte är något som inträffar i övriga europeiska länder där man i stället kunnat identifiera minskningar i de tidigare mest drabbade länderna (2021). Trenden med ökade dödsskjutningar fortsätter även in i 2022 där rikspolischef Anders Thornberg den 30:e september 2022 kan konstatera att antalet ihjäl skjutna redan nått toppnoteringar (TT Nyhetsbyrån, 2022, 30 september).

I och med den ökande trenden vad gäller antalet personer som skjuts ihjäl i Sverige är det inte konstigt att just kriminaliteten fått så pass stort inflytande inom den politiska debatten senaste året. När valet nu är avslutat och Ulf Kristersson blivit statsminister presenterades Tidöavtalet. Tidöavtalet är en nedtecknad överenskommelse mellan regeringspartierna, det vill säga Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna i samarbete med Sverigedemokraterna utanför regeringen. I avtalet lyfts bland annat reformer för hur partierna vill bekämpa och förebygga kriminalitet, där åtgärder som exempelvis anonyma vittnen, visitationszoner och vistelseförbud lyfts (2022). Detta är däremot inget nytt fenomen, utan i såväl Tobias Billströms interpellation (2017/18:54) och Thomas Finnborgs motion (2017/18:1751) föreslås åtgärder där

polisens befogenheter gällande kroppsvisitering utökas, det vill säga att polisens möjlighet till stickprovskontroller utan brottsmisstanke utvidgas. Både interpellationen och motionen kom från moderata talespersoner som båda hänvisar till den danska metoden och dess effektivitet (Motion 2017/18:1751).

2. Forskningsproblem och tidigare forskning

Olika brottsrelaterade åtgärder som exempelvis anonyma vittnen och visitationszoner har diskuterats flitigt i den politiska debatten, såväl nationellt som internationellt då andra länder som exempelvis Danmark och Storbritannien redan implementerat liknande åtgärder. Debatten kring visitationszoner har varit omstridd där även Liberalerna till en början var kritiska till visitationszoner samt anonyma vittnen medan de idag är ett av de partier som står bakom Tidöavtalet (TT Nyhetsbyrå, 2021, 20 november). Att politiska partier avviker från sin ideologiska profil är inget nytt. Fagerholm (2016) beskriver partier som konservativa organisationer som sällan är för förändring. Anledningar till att partier gör skiften i sin politik kan vara många där exempelvis skiften av politiska ledare för partiet kan vara en faktor, en annan faktor är om partiet innehar makten eller står som opposition (Fagerholm, 2016; Demker, 1997, s.412). Ytterligare en faktor kan beröra allmänhetens uppfattning om ett visst ämne, där införandet av kvinnors rösträtt är ett exempel.

Den Socialdemokratiska utvecklingen är inget nytt fenomen där exempelvis Hinnfors (2015) och Karreth, Polk och Allen (2013) lyfter olika teorier kring den internationella socialdemokratins närmande av den politiska mitten. Enligt Hinnfors (2015) grundar sig denna förskjutning av den socialdemokratiska politiken av att den statliga påverkan på ekonomin och individen har förtunnats och i stället ligger i individers egna händer. En ökad frihet och valfrihet i samband med en ekonomi mer fokuserad på marknadslösningar kontra kollektiva och statliga regleringar ses som den huvudsakliga faktorn till socialdemokratins politiska förskjutning mot mitten (ibid). Karreth et al (2013) lyfter en annan teori om att socialdemokratiska partiers närmande av den politiska mitten ligger i strävan efter att komma åt människor vars röster inte ses som självklara. Man vill alltså vinna röster genom att närma sig mitten av politiken för att vinna över ej givna väljare.

Även inom den kriminalpolitiska sfären har tidigare forskning identifierat politiska svängningar inom Socialdemokraterna. För att nämna några så har Demker och Duus-Otterström (2009), Balvig (2005) samt Tham (2001 & 2018) belyst detta. De beskriver hur socialdemokratisk

kriminalpolitik har närmat sig den kriminalpolitik vi historiskt sett förknippat med högerpolitiska partier. Denna trend identifierar dessutom Tham (2001, s.410) och Balvig (2005) som något internationellt, mer om detta nedan. Betydande forskning har alltså utförts kring såväl Socialdemokraternas ideologiska som kriminalpolitiska förändring. Däremot har tidigare forskning inte inriktat sig på Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring över en längre tid, närmare bestämt från partiets grundande. Sedan brottspolitiken blev politiserad under 1970-talet har forskning utförts kring exempelvis inkapacitering och rehabilitering, däremot är forskning inom kriminalpolitik innan 70-talet och i synnerhet innan andra världskriget svåråtkomlig (Tham, 2001, s.409 & Lappi-Seppälä, 2019). Socialdemokraternas kriminalpolitik är även den tunn rent historiskt, vilket även Persson (2004, s.44–45) nämner i sin doktorsavhandling där hon poängterar att partiet saknar ett rättspolitiskt program. Detta var alltså så sent som 2004. Svårigheten och bristen av tidigare forskning inom den svenska kriminalpolitiken, i synnerhet Socialdemokraternas kriminalpolitik, har fått mig att vilja undersöka denna forskningslucka. Som jag tidigare nämnt finns det däremot viss forskning angående Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring och därav vill jag sätta den samtida socialdemokratisk kriminalpolitiken i jämförelse med äldre idéer.

Den utomvetenskapliga relevansen har i denna studie som uppgift att bringa klarhet i Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring över tid och därav öka förståelsen för varför den ser ut som den gör idag. Min studie syftar till att öka vår kunskap om hur Socialdemokraternas samtida kriminalpolitik är utformad genom att analysera partiets kriminalpolitiska förändring över en längre tid. Kriminalpolitiskt relevanta frågor har som jag tidigare nämnt haft stort inflytande inom den politiska debatten och därav vill jag hjälpa till att öka samhällets förståelse angående kriminalpolitiken genom att analysera Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring. Socialdemokraterna har historiskt sett alltid varit det största partiet sett till det procentuella antalet röster och har därav haft stort inflytande på kriminalpolitiken (SCB, 2021 & 2022). Detta gör det intressant att analysera just Socialdemokraterna och inte något av de borgerliga partierna, i och med att Socialdemokraterna haft så pass stort inflytande i svensk politik historiskt.

2.1 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att redogöra för hur Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring sett ut över en längre tid, närmare bestämt från publicerandet av partiets första partiprogram fram till nutid. I denna studie kommer jag med hjälp av idealtypen socialdemokratisk kriminalpolitik undersöka om och i så fall hur Socialdemokraternas kriminalpolitik förändrats över tid. Jag kommer använda idealtypen som ett analysverktyg för att kunna analysera Socialdemokraternas nio partiprogram och ta reda på ifall kriminalpolitiken förändrats över tid. Genom att använda denna idealtyp kommer jag kunna analysera hur Socialdemokraternas kriminalpolitik rört sig över tid, detta i jämförelse med idealtypen som är utformad efter nutida ideal. Frågeställningen för denna studie lyder:

- *Har Socialdemokraternas kriminalpolitiska idéer förändrats sedan partiets grundande?*

2.2 Disposition

I den tredje delen av studien lyfts vad som för studien kan ses som relevanta begrepp och här presenteras även idealtypen som kommer användas som analysverktyg. I den fjärde delen kommer metoden idé- och ideologi och innehållsanalys att presenteras, utöver detta kommer även analysverktygets betydelse och användning i studien att diskuteras. Den femte delen utgörs av studiens analys där Socialdemokraternas kriminalpolitiska utveckling kommer att analyseras med hjälp av analysverktyget. Avslutningsvis lyfts i den sjätte delen studiens slutsatser följt av en diskussion.

3. Teori

I följande avsnitt kommer först begreppen idé och ideologi att lyftas där dess betydelse för studien realiserar. Därefter kommer begreppet kriminalpolitik att diskuteras, det vill säga vad som kan definieras kriminalpolitiskt relevant samt den tolkning som Socialdemokraterna tillämpar. Detta följs upp med en beskrivning av studiens idealtyp, socialdemokratisk kriminalpolitik. En idealtypisk socialdemokratisk kriminalpolitik kommer att användas som analysverktyg för att hjälpa mig att besvara studiens forskningsfråga, mer om detta i avsnitt 4.3. Med hjälp av den idealtypiskt socialdemokratiska kriminalpolitiken kommer jag kunna dra slutsatser rörande hur Sveriges största partis kriminalpolitik har förändrats sedan partiet bildades 1889 (SCB, 2021; Socialdemokraterna 2022). Jag har även valt att inkludera ett kortare avsnitt om reformistisk socialism för att öka förståelsen runt Socialdemokraternas

utveckling i allmänhet och partiets kriminalpolitiska förändring i synnerhet. Ideologin presenteras först ur ett brett perspektiv för att sedan rikta in sig på individen och samhället. Jag vill även poängtera att reformistisk socialism inte är en idealtyp, utan ideologin har endast inkluderats för att öka förståelsen samt göra det enklare för läsaren att följa med i analysen.

3.1 Idé och ideologi

Såväl idé som ideologi är två begrepp som är svåra att definiera då de kan ha olika betydelse beroende på dess sammanhang. Denna studie kommer att utgå ifrån Bergström och Boréus (2018, s.133–135) definition av vad en idé innebär där de beskriver idéer som tankekonstruktioner. Bergström och Boréus definition av idéer sträcker sig längre än en individs stundande tankar, utan idéer förklaras som tankekonstruktioner vilka innehar en viss karaktär som är av relevans för eventuella samhällsliga konsekvenser (ibid, 2018, s.214). Jag kommer även att forma studien så att aktören, Socialdemokraterna, står i centrum och studien blir därav av det aktörscentrerade stuket (Beckman, 2005, s.17–19). Detta eftersom jag vill ta reda på varför Socialdemokraterna utformade sin kriminalpolitik som de gjorde och vad för bakomliggande orsaker som kan haft betydelse.

Ideologi är även det ett begrepp som kan kräva ett förtydligande då det liksom idéer kan innefatta olika betydelser och saknar en ”korrekt” definition. Bergström och Boréus (2018, s.135–137) delar upp begreppet ideologi i två olika kategorier, övergripande och domänspecifika ideologier. De övergripande ideologierna innefattar aspekter som kan kopplas till samhället i stort, det vill säga samhällsliga förändringar eller världsåskådningar (ibid, s.136). I denna kategorisering inkluderas exempelvis socialism, Socialdemokraternas ideologiska skifte eller liknande som berör samhället i stort. Denna kategorisering är av studie högst relevant i och med studiens syfte att studera Socialdemokraternas ideologiska förändring över tid, sett till de kriminalpolitiska aspekterna. De domänspecifika ideologierna kan ses som betydligt mindre än de övergripande eftersom de syftar på mer avgränsade områden, det kan exempelvis röra sig om familjeideologi (ibid, s.137). För att förtydliga detta ytterligare kan man säga att de övergripande ideologierna berör samhället i stort, medan domänspecifika ofta fokuserar på enskilda mindre fenomen som inte har påverkan på samhället i stort. Bergström och Boréus (ibid, s.135) presenterar dessutom flera olika sätt att definiera ideologier, vilka har övergripande karaktär och dessa inkluderar exempelvis:

- Ett politiskt trossystem
- Den härskande klassens idéer
- Olika aktörers världsbild

Denna studie kommer däremot att utgå ifrån Demkers (1993, s.63) definition där det görs skillnad på ideologi som påverkar hela samhällen under exempelvis en epok, eller den ideologi typen som är kopplat till endast en aktör. I detta fall beskrivs definitionen som ”partiell ideologi” och avser alltså ett politiskt parti som aktör (ibid). Att tillämpa denna definition av ideologi, det vill säga den parti ideologiska definitionen lämpar sig för studiens syfte och dess avgränsning till ett riksdagsparti. Orsaker till parti ideologiska förändringar är även dem många till antalet och det är svårt att nämna en specifik orsak till att ett parti skulle svänga i sin partiideologiska politik. Det kan exempelvis röra sig om att ett parti vill vinna fler röster, öka antalet sympatisörer till ideologin, rekonstruktion inom partiet eller att enskilda aktörer tar över eller lämnar inflytelserika poster inom partiet (ibid, s.52&60).

3.2 Vad är kriminalpolitik?

Kriminalpolitik är ett brett ämne som likt andra politiska områden avser att kontrollera samhället eller olika delar av samhället, detta på individ-, grupp- och samhällsnivå (Andersson & Nilsson, 2017, s.7). Av allmänheten är kriminalpolitik framför allt förknippat med kriminalitet och arbetet att minska brottslighet. Andersson och Nilsson (ibid, s.7) beskriver däremot kriminalpolitik som all den politik som inkluderar exempelvis kriminalitet, lag och ordning och brottsprevention.

I denna studie kommer jag utgå ifrån Socialdemokraternas kriminalpolitik det vill säga partiets egna idéer kring hur lag och ordning ska verkställas i samhället. Jag kommer alltså att utgå ifrån en Socialdemokratisk definition av vad som faller inom kategorin kriminalpolitik och därav utgår jag ifrån en snävare snarare än en bredare definition av vad kriminalpolitik är. Partier som befinner sig till vänster brukar generellt implementera en bredare syn på kriminalpolitik, där underliggande orsaker till brott är ett exempel på detta (Tham, 2001, s.410–411). Med underliggande orsaker menar jag faktorer som kan ses som orsaker till att individer begår brottsliga handlingar. Det kan röra sig om exempelvis fattigdom, social exkludering, diskriminering, våld i hemmet eller liknande. Partier som befinner sig till höger brukar däremot rikta sitt fokus på själva brottet, det vill säga bakomliggande faktorer och orsaker till brottsliga

handlingar är inte lika viktiga. Partier till höger tenderar att prioritera bestraffning av brottslighet, fokuset läggs alltså vid brottet (ibid, s.420–421). Det ska även nämnas att Socialdemokraterna har höjt vissa straff där ett exempel på detta är narkotikabrott, detta betyder däremot inte att partiet gått ifrån sina idéer kring underliggande orsaker (Socialdemokraterna, 2022). Tham (2001, s.409–410) menar att detta kan vara en åtgärd man vidtagit på grund utav press från oppositionspartierna.

Förhållningssättet till vad kriminalpolitik är, hur man ska bestraffa lagbrytare och bakomliggande orsaker kan spåras långt bak i tiden där marxistiska idéer haft stort inflytande. Marx och Engels menade att det ojämlika samhället drev arbetare in i kriminalitet eftersom individerna saknade det kapital som var nödvändiga för att kunna leva i dåtidens samhälle (Carrabine et al., 2020, s.73–74). Marxistiska idéer kring straff är även det något som satt sina spår i omvärldens kriminalpolitik där inkapacitering av arbetare, det vill säga fängelsestraff, har setts som ett maktverktyg för den styrande klassen (ibid, s.379–380). Andersson och Nilsson (2017, s.26–28) beskriver hur kriminalpolitiken under 1900-talet växt in i socialpolitiken där fokuset lagts på vård och behandling av lagbrytare, detta under och efter att den kriminella handlingen ägt rum. Detta symboliserar Socialdemokraternas kriminalpolitik idag, där de i ett kriminalpolitiskt program från 2018 just beskriver hur kriminalitet föds ur ojämlikhet, otrygghet och missbruk (Socialdemokraterna, 2018). Detta brukar även karaktäriseras som rehabilitering, där rehabilitering enligt Sarnecki (2019, s.43) innebär ”att återställa förlorade eller nedsatta funktioner” detta hos lagbrytarna eller brottsoffren. Denna rehabilitering gå till på olika sätt exempelvis genom medicinska eller psykologiska behandlingar eller sociala åtgärder (ibid).

3.3 Socialdemokratisk ideologi

Socialism kan likt de flesta ideologier delas in olika kategorier eller grenar som de oftast benämns. Vad som kan ses som en gemensam faktor för socialistiska inriktningar är dess strävan efter ett jämlikt och klasslöst samhälle. De kapitalistiska ägarsamhällena och dess medförande ojämlika fördelning av produktionen skapade missnöje vilket resulterade i motståndssystem i form utav exempelvis socialism (Piketty, 2020, s.462). Två vanliga grenar inom socialismen är den reformistiska och den revolutionära, där jag nu kommer lyfta den reformistiska grenen eftersom ideologin under en längre tid präglat Socialdemokraternas. Socialdemokraterna identifierar sin egen ideologi som socialdemokrati vilket är en

reformistiskt inriktad gren av socialismen (Socialdemokraterna, 2022). Med den reformistiska socialismen avses samhällsförändringar genom demokratiska och fredliga åtgärder, inom socialismen handlar det framför allt om att på en demokratisk väg upplösa det kapitalistiska samhället.

3.3.1 Individ

Den reformistiska synen på människan skiljer sig väsentligt ifrån den revolutionära. Den reformistiska inriktningen vill som jag tidigare nämnt få igenom samhällsförändringar för att vissa människor, arbetare, missgynnas av det kapitalistiska systemet. Den reformistiska socialismen vill att alla individer ska vara jämlika där ingen missgynnas detta vare sig ekonomiskt, politiskt eller socialt (Larsson, 2014, s.86–87). Den reformistiska socialismen och liberalismen skulle jag säga är mer eller mindre omöjliga att särskilja när det kommer till synen på människan eftersom individens frihet värderas högt inom de båda ideologierna. De båda ideologierna strävar efter jämlikhet och frihet, där ingen ska besitta privilegier utefter dennes kön eller ekonomiska förutsättningar (ibid, s.33–34 & 86–87). Utöver att människans ses som en fri och god varelse, menar socialismen i stort att individen utvecklas i samverkan med andra. Anledningen till att individen utför kriminella handlingar enligt den reformistiska socialismen ligger i bakomliggande faktorer och olika former av exkludering. Detta kan hänvisas till socialismen och även marxismen, där ekonomisk exkludering förklarades som orsaken till att människor begår brott. Enligt marxismen drevs fattiga in i kriminalitet på grund av ekonomisk exkludering och ojämlikhet (Carrabine et al., 2020, s.73–74).

3.3.2 Samhälle

Synen på samhället inom den reformistiska socialismen ligger väl förankrat med synen på människan, där det utopiska samhället vore ett samhälle präglad av frihet och ekonomisk jämlikhet. Den reformistiska socialismen menar däremot att detta inte är så enkelt att få igenom där utopin är just en utopi och det beror på det ständigt förändrade samhället och de problem inom framför allt ekonomisk jämlikhet som industrisamhället medför (Larsson, 2014, s.87–94). Den reformistiska utopin kan därav ses som ett mer kortsiktigt mål där demokrati, frihet och jämlikhet alltid är det mest värdefulla samhällsidealet vilket den före detta Socialdemokratiska finansministern beskrev som ”provisoriska utopier” (ibid, s.89).

3.4 En idealtypisk socialdemokratisk kriminalpolitik

Den idealtyp som jag kommer att använda för att kartlägga Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring över tid benämner jag som socialdemokratisk kriminalpolitik. Denna idealtyp av socialdemokratisk kriminalpolitik kommer utgå ifrån samtida socialdemokratiska visioner om kriminalpolitik, detta för att kunna bedöma hur Socialdemokraternas kriminalpolitik rört sig över tid i förhållande till idealtypen. Den grundläggande socialdemokratiska kriminalpolitiken har sina rötter i en vänsterinriktad syn på kriminalitet och kriminella, där åtgärder bygger på rehabilitering snarare än inkapacitering (Balvig, 2005; Tham, 2001 s.409–410). Fram till 1990-talet var socialdemokratisk kriminalpolitik en motståndare mot högerpolitikens ambitioner om hårdare straff och tuffhet mot kriminella (Tham, 2018, s.160–161). Det socialdemokratiska idealet var alltså länge endast inriktad på behandlingscentrerade åtgärder inom kriminalpolitiken. Som jag tidigare nämnt kommer idealtypen för studien vara utformad efter en samtida socialdemokratisk kriminalpolitisk idealtyp och därav efter 1990-talet.

I Socialdemokraternas kriminalpolitiska program ”Ett tryggare Sverige” (2012) fastslås vad som kan ses som en idealtypisk socialdemokratisk kriminalpolitik där behandlingscentrerade tankegångar finns kvar, däremot har kriminalpolitiken övergått till mer repressiva åtgärder. Detta framgår tydligt i 2012 års kriminalpolitiska program där Socialdemokraterna menar att välfärdspolitik och i synnerhet trygghetspolitiken hänger ihop med de kriminalpolitiska aspekterna (Socialdemokraterna, 2012). I programmet beskrivs hur brottsligheten måste bekämpas utifrån två olika riktningar. Det räcker inte att bara bekämpa brottens orsaker, utan brottsligheten måste även bekämpas. De generella idéerna om att bakomliggande faktorer som exempelvis samhällets ekonomiska och sociala klyftor, finns alltså fortfarande kvar. Partiet menar att ingen individ föds till att bli kriminell utan att sociala förhållanden, ojämlikhet och otrygghet skapar kriminella individer (ibid). Detta framkommer även i det kriminalpolitiska program som Socialdemokraterna presenterade 2018, där satsningen på välfärden beskrivs som en åtgärd för att minska brottsligheten. Genom att satsa på välfärden vill man öka människors trygghet, minska missbruken samt den ekonomiska ojämlikheten (Socialdemokraterna, 2018). Även i detta program uttrycker Socialdemokraterna hur brott måste bestraffas tydligt och att straffen behöver vara påtagliga (ibid).

Socialdemokraternas kriminalpolitiska närmande högern är däremot inte sällsynt. Den socialdemokratiska förflyttningen av kriminalpolitiska idéer kan ses som en trend, där det även

i övriga skandinaviska länder, Storbritannien, Italien och Tyskland går att tolka en högersvängning inom kriminalpolitiken hos socialdemokratiska partier (Balvig, 2005; Tham, 2001, s.409). Anledningarna till detta politiska skifte är flera, Demker och Duus-Otterström (2009) och Balvig (2005) nämner individualisering som en möjlig orsak där straffpolitiken riktar in sig på brottsoffret som individ. Ett annat argument är välfärdsstatens oförmåga att stoppa återfallsbrottslighet, detta genom en ineffektiv rehabilitering (Balvig, 2005). Rehabilitering av brottslingar är ett kontroversiellt ämne där det råder delad mening om dess effektivitet. Rehabiliteringens effektivitet kritiserades kraftigt i mitten på 70-talet där sloganen ”nothing works” myntades av Robert Martinson, där rehabiliteringens effekt beskrevs som liten eller obefintlig (Balvig, 2005; Cullen, 2013, s.299). Tham (2001, s.409–410) beskriver dessutom denna politiska svängning som motvillig, där högerpartier helt enkelt pressat socialdemokratiska partier till att justera sin kriminalpolitik.

Den samtida idealtypiska socialdemokratiska kriminalpolitiken kan sammanfattas som en kriminalpolitik bestående av två syften. Det första syftet är direkt kopplat till välfärden, där partiet bland annat vill minska social och ekonomisk ojämlikhet och därav motarbeta bakomliggande orsaker till kriminalitet (Socialdemokraterna, 2012 & 2018). Det andra syftet ligger i att öka tryggheten i samhället genom att vara konsekvent mot kriminalitet och kriminella, detta genom smärtsamma straff och hög upptäcktsrisk (ibid).

4. Design, metod och material

4.1 Design

För att besvara studiens forskningsfråga kommer jag att använda en idé- och ideologianalys. Rent metodologiskt kommer studien vara utformad som en beskrivande idéanalys eftersom studien syftar till att beskriva Socialdemokraternas kriminalpolitiska utveckling. Studien kommer dessutom vara utformad som en systematiserande innehållsanalys, detta eftersom de två metoderna kan kombineras och ofta har ett liknande syfte, det vill säga att framföra textens mening (Esaiasson et al., 2017 s.213–214; Boréus & Bergström, 2018, s.138–139).

För att kunna förstå idéer, kanske framför allt på den politiska arenan, bör man även förstå sammanhanget bakom dessa idéer. Beckman (2005, s.15–19) menar att inflytelsefulla människor vars idéer fått stor uppmärksamhet som exempelvis Karl Marx eller Stuart Mill grundar sina idéer i en samtida kontext. Om vi ser på exempelvis Marx behöver man förstå vad han grundar sina argument i, vilket oftast förknippas med ekonomisk ojämlikhet. Dessa kända

tänkare har utformat sina idéer ur deras samtida kontext. Detta brukar allt som oftast inbegripa olika ekonomiska eller samhälleliga missförhållande vilket lett till dessa idéer. Detta menar jag kommer vara centralt i denna analys av den Socialdemokratiska kriminalpolitiken, alltså den samhälleliga kontexten bakom partiets idéer. Beckman (ibid, s.17–18) skiljer dessutom mellan två olika angreppssätt när det kommer till idéanalytiska studier, närmare bestämt idécentrerade och aktörscentrerade studier. Med idécentrerade menas att argumentet är det viktiga och inte vem som framfört det eller när detta argument lyfts. Vid aktörscentrerade studier ligger däremot fokus på aktören, det vill säga vem har framfört idéerna (ibid).

Anledningen till att jag motiverar studien som en innehållsanalys grundas i undersökningens mål att bringa ordning i tidigare forskning och lyfta fram mening, detta genom att systematiskt bryta ner tidigare forskning i olika delar (Esaiasson et al., 2017 s.211; Bergström & Boréus, 2018 s.50–51). Valet av en kvalitativ innehållsanalys framför den kvantitativa ligger i studiens avsikt att fånga in helheten i det empiriska underlaget och inte endast summan av delarna (Esaiasson et al., 2017 s.211–212). I det för studien relevanta material kommer vissa delar av texten vara viktigare än andra, i detta fall rör det sig om kriminalpolitiska aspekter i det empiriska materialet.

4.2 Metod – Idé- och ideologianalys

En idéanalys kan ha olika karaktär och olika syften att besvara vilket kommer förtydligas nedanför. Något som däremot är centralt för samtliga varianter är människors meningsskapande, vilket innebär att människan skapar och reflekterar över saker i sin omgivning. Det kan röra sig om andra individer, en själv eller till och med hur samhället ser ut eller borde se ut. Bergström och Boréus (2018, s.139) menar att vi behöver förstå hur individen ser på världen för att kunna förstå människan och dennes samhälle. Vi kan alltså inte förstå vare sig politiska aktörer eller dennes utopiska samhälle utan att förstå hur människan ser på världen.

Idéanalytiska studier kan vara av olika karaktär och ha olika syften. Jag kommer att utgå ifrån Beckmans (2005, s.14) kategorisering av idéanalyser vilka delas upp i *beskrivande*, *förklarande* och *idékritiska*. Vedung (2018, s.197–198) presenterar även en alternativ kategorisering där de redan nämnda typologierna kompletteras med ytterligare en kategori, det vill säga konstruerande. I denna studie kommer jag däremot att utgå ifrån Beckmans tredelade typologier eftersom studien endast kommer behandla den beskrivande analysen. Beskrivande idéanalys

kan ses som själva kärnan inom idéanalysen, detta eftersom det krävs en beskrivning av vad som ska undersökas för att faktiskt kunna förklara eller kritiskt pröva ett fenomen (Vedung, 2018, s.199; Bergström & Boréus, 2018, s.140–143). En studie kan vara rent av beskrivande, det betyder däremot inte att studien inte förklarar verkligheten vilket jag kommer förtydliga nedan.

Beskrivande idéanalyser är precis vad det låter som, det vill säga en beskrivning av det empiriska materialet. Det handlar alltså om att beskriva andras idéer och forskning. Det räcker däremot inte att endast sammanfatta tidigare forskning utan för att något ska kunna klassas som en beskrivande idéanalys krävs att forskaren även kommer med egna idéer eller resultat (Bergström och Boréus, 2018, s.140–141; Beckman, 2005, s.49–55). Vedung (2018, s.201–202) belyser vikten av att forskaren själv måste formulera frågor och sökscheman och därefter tolka dessa resultat för att studien ska kunna klassas som beskrivande. Beskrivande idéanalyser ämnar sig att besvara undersökningar där forskaren exempelvis gör en nytolkning av redan befintlig forskning eller genom jämförelser mellan olika idéer (Bergström och Boréus, 2018, s.140–141).

Denna studie kommer att utformas som en idé- och ideologianalys eftersom syftet med studien är att analysera hur Socialdemokraternas kriminalpolitik förändrats över tid. Jag kommer även att utforma studien som en beskrivande studie eftersom jag vill göra en jämförelse över tid, vilket Beckman (Beckman, 2005, s.49–55) menar är ett utav den beskrivande analysens användningsområden. Jag kommer i denna studie jämföra Socialdemokraternas kriminalpolitik över tid genom att analysera partiets partiprogram och därav passar den beskrivande analysen perfekt till min studie. En alternativ metod jag skulle kunna använt är den förklarande idéanalysen som lämpar sig till att förklara varför något inträffat, det vill säga orsaker. Jag är däremot inte ute efter att analysera orsaker, utan jag kommer analysera och tolka ett specifikt material och därav väljer jag att använda den beskrivande idéanalysen som lämpar sig bäst för min studie (Bergström och Boréus, 2018, s.142).

Anledningen till att jag har valt att kombinera idé- och ideologianalysen med en innehållsanalys är för att jag är ute efter att analysera mening, det vill säga vilken mening kriminalpolitiken har för Socialdemokraterna. För att göra detta är en implementering av innehållsanalysen användbar eftersom den hjälper forskaren att skingra relevanta från icke-relevanta aspekter i olika texter (Esaiasson et al., 2017, s.211). Jag väljer att använda den kvalitativa före den

kvantitativa innehållsanalysen därför att studiens syfte är att analysera och tolka Socialdemokraternas kriminalpolitik och därav undersöka eventuella förändringar. Den kvantitativa innehållsanalysen är användbar när studien avser att mäta något, exempelvis hur något förekommer i mindre eller större utsträckning (Bergström & Boréus, 2018, s.49–51).

4.3 Idealtyper som analysverktyg

För att genomföra denna studie och kunna jämföra Socialdemokraternas kriminalpolitiska utveckling kommer jag använda mig av analysverktyget idealtyper. Studien är som sagt utformad som en innehållsanalys och idé- och ideologi analys där Socialdemokraternas partiprogram kommer analyseras. Texten i partiprogrammen kommer att behandlas som data, detta för att kunna identifiera textens huvudsakliga mening. Det politikområde studien kommer att analysera berör Socialdemokraternas kriminalpolitik. Analysverktyget idealtyper kommer användas för att samla in och analysera det för studien relevanta informationen från partiprogrammen.

Med idealtyper menas att den som utför studien konstruerar typiska beteenden eller aspekter hos ett visst fenomen. I denna uppsats har jag utformat socialdemokratisk kriminalpolitik som idealtyp och därefter jämfört denna med det empiriska underlag som studeras (Bergströms & Boréus, 2018, s.147–149; Esaiasson et al., 2017, s.140–144). En idealtyp är inte tänkt att konstruera ett medelvärde, utan att lyfta fram aspekter som är viktiga eller ofta förekommande inom det som observeras. Att idealtyper inte presenterar det faktiska idealet är något jag vill förtydliga, eftersom det kan råda delade meningar kring detta. I denna studie och även generellt, avser alltså idealtyper att uppmärksamma vissa aspekter som är vanligt förekommande eller sett som viktiga inom det som studeras. För att förtydliga kommer jag i denna studie presentera det som kan tolkas som vanligt förekommande eller viktigt inom den Socialdemokratiska kriminalpolitiken, därefter kommer jag analysera hur nära idealtypen ligger det studerade materialet. Jag vill alltså ta reda på och beskriva vad som kan utmärkas som socialdemokratisk kriminalpolitik för att kunna besvara studiens forskningsfråga. En idealtyp kan även utgöra resultatet av en undersökning, jag kommer däremot använda idealtypen som ett analysverktyg för att besvara studiens forskningsfråga (Esaiasson et al., s.140–144). Det är genom att använda Socialdemokraternas kriminalpolitik som idealtyp som jag kan jämföra i vilken utsträckning som kriminalpolitiken motsvarar idealet, det vill säga utmärkande egenskaper.

Jag kommer alltså att utforma en unipolär idealtypsanalys, detta för att kunna studera hur Socialdemokraternas kriminalpolitik rör sig i förhållande till idealtypen (Esaiasson et al., 2017, s.141–142). Denna studie är som tidigare nämnt ute efter att analysera och beskriva Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring över tid och innehar därav särskiljande karaktärsdrag hos klassificerade analyser likt de förknippade med förändringsstrategin (ibid, s.146–148). Materialet som jag kommer att analysera består av Socialdemokraternas partiprogram vilka kommer lyftas senare i uppsatsen. Med förändringsstrategin avses om det som studeras förändrats över tid och det är här som valet av partiprogram blir betydelsefullt. I kvantitativa studier jämför man förändringen mellan mätningarna som har gjorts vilket inte jag kommer göra då min studie tillhör det kvalitativa stuket (ibid). Jag kommer i stället att jämföra partiprogrammen från olika årtal i förhållande till idealtypen som presenterats tidigare. Centralt för förändringsstrategin är alltså förändring och inte absoluta nivåer (ibid).

I denna studie kommer jag att utgå från Marie Demkers (1993) presentation av idealtyper och analysmatrisen som presenteras i Demkers *avhandling I nationens intresse? Gaullismens partiideologi 1947–1990*. Demker (1993, s.67–70) använder sig utav tre frågor följt av tre domäner för att kunna analysera partiideologi. De tre frågorna berör hur aktören som undersöks anser att något är, hur det bör vara och vad som behöver göras för att nå målet. Demker (ibid) benämner däremot dessa som *verklighetsbild*, *strategi* och *utopi* för tydlighetens skull och är den tolkning jag kommer använda. Demkers idealtypsmatris bygger på Hermanssons (1984, s.29) originalmatris där han benämner frågorna som varat, börat och görat. Dessa tre frågor har samma betydelse som verklighetsbild, strategi och utopi med undantaget att de är formulerade på ett annorlunda sätt.

Tabell 1.1 Demkers Idealtypsmatris

	Individ	Samhälle	Omvärld
Verklighetsbild			
Strategi			
Utopi			

Med verklighetsbild avses hur aktören eller ideologin menar att samhället ser ut, med utopi avses hur man vill att samhället ska se ut och strategi innebär hur man ska gå till väga för att nå utopin. Demkers idealtypiska utformning framställs i tabell 1.1 ovan. Jag kommer precis som Demker att ändra ordning på utopi och strategi, detta eftersom strategin är till för att nå utopin

och därav faller sig denna ordning naturligt. De olika domänerna kan förstås med hjälp av de tre frågorna, alltså hur ser samhället ut idag, hur bör det se ut och hur bör man gå till väga för att få samhället motsvarande idealet (Demker, 1993, s.67–70). Domänerna kommer alltså användas för att analysera Socialdemokraternas verklighetsbild, strategi och utopi. Med omvärld avses hur Socialdemokraterna ser sin internationella omgivning, hur man vill att den internationella omgivningen bör se ut och hur man når den (ibid).

Vid användning av idealtypsanalyser kan forskaren själv avgöra hur många idealtyper som kommer att användas. Vid valet av att endast inkludera en idealtyp kan det bli svårt att dra slutsatser i och med att det som studeras inte behöver skilja sig från idealtypen (Esaiasson et al., 2017, s.141–142). Som jag tidigare nämnt kommer denna studie vara unipolär och inkluderar endast en idealtyp. Att jag valt att använda en unipolär idealtyp ser jag inte som något problem, då jag är ute efter att analysera vilka program som liknar idealtypen. Om jag haft mer tid skulle det däremot varit intressant att inkludera åtminstone en idealtyp, exempelvis marxistisk kriminalpolitik. Då skulle studien vara bipolär och bestått av två ömsesidigt uteslutande idealtyper, vilket hade gett forskaren möjlighet att kategorisera materialet i förhållande till idealtyperna (ibid, s.144).

Sammanfattningsvis kommer jag alltså använda mig av en unipolär idealtyp, det vill säga socialdemokratisk kriminalpolitik, för att analysera Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring över tid. Den kriminalpolitik som partiet förespråkar i partiprogrammen kommer ställas i jämförelse med idealtypen, detta för att analysera kriminalpolitiska förändringar inom partiet under en längre period. I tabell 2.2 illustreras den idealtypsmatris jag utformat för denna studie.

Tabell 2.2 Socialdemokratisk kriminalpolitik

	Individ	Samhälle	Omvärld
Verklighetsbild			
Strategi			
Utopi			

4.4 Material

För att besvara frågeställningen kommer det huvudsakliga materialet i denna studie bestå av samtliga partiprogram från Socialdemokraterna. Dessa partiprogram presenterades av Socialdemokraterna år 1897, 1911, 1920, 1944, 1960, 1975, 1990, 2001 och 2013. Jag har valt ett glest material för att kunna täcka en längre period vilket resulterat i att jag exkluderat programrevisionen från 1905. Programrevisionen från 1905 räknas ofta som ett partiprogram trots att det i själva verket endast är en revision av 1897 års program. I och med att 1905 års revision är just en revision och det faktum att skillnaderna inte är speciellt stora mellan vare sig 1897 och 1911 års program och 1905 års revision väljer jag att exkludera det. För denna studie är de kriminalpolitiska aspekterna av betydelse och här har det inte skett någon som helst förändring i programrevisionen från 1905.

Programmen består inledningsvis av en kort inledande ideologisk beskrivning av partiet, detta följt av ett avsnitt rörande partiets allmänna grundsatser och avslutas med det politiska programmet strukturerat i punktform. Struktur gäller för samtliga partiprogram bortsett från de två senaste, det vill säga programmen från 2001 och 2013. I de sistnämnda partiprogrammen framkommer ingen strukturerad punktlista över Socialdemokraternas kriminalpolitiska ställningstagande, däremot lyfts vissa specifika åtgärder som är av kriminalpolitiskt intresse. Jag har även valt att inkludera de kriminalpolitiska program som partiet hittills författat, vilka är skrivna år 2012 och 2018. Valet av att även inkludera dessa två kriminalpolitiska program grundas i att fastställa den samtida idealtypiska socialdemokratiska kriminalpolitiken.

Till en början hade jag som avsikt att endast analysera de program som presenterats under efterkrigstiden men jag valde som sagt att inkludera alla program. Anledningen till att jag valt att inte exkludera något program, utöver programrevisionen från 1905 som inte är ett nytt program, grundar sig i att det inte rör sig om några stora skillnader mellan vissa program. I och med att vissa program är väldigt lika inom många avseenden finner jag ingen anledning att exkludera dem. I stället för att bara redogöra den socialdemokratiska förändringen sett till kriminalpolitiska idéer under efterkrigstiden finner jag det mer intressant att redogöra denna förändring från start till nutid. Genom att inte exkludera något program får jag möjligheten att presentera och analysera programmen under partiets toppar och dalar, vilket kan påverka förändringar inom partiet. På det politiska planet redogör denna period exempelvis för Socialdemokraternas ofta kallade storhetsperiod där de med ett kort avbrott 1936 behöll makten i över 40 år och även partisplittningen (SCB, 2021 & SCB, 2022).

Valet av partiprogram i stället för exempelvis valmanifest eller partidebatter grundar sig i studiens syfte att studera kriminalpolitisk förändring snarare än sakpolitiska svängningar. Ett partiprogram redovisar inte ett partis sakpolitiska frågor som exempelvis straffrabatt, utan de går in på djupet och beskriver ett partis ideologiska ställningstagande. Programmen kan inkludera sakpolitiska frågor som för stunden är aktuella, däremot tenderar partiprogram att fokusera på partiets ideologiska ståndpunkter. Partidebatter och valmanifest är ofta mer temporära än partiprogram där valmanifest i regel avser en mandatperiod och partidebatter präglas av aktuella politiska frågor. Avsaknaden av en längre varighet inom partidebatter och valmanifest är även en anledning till att jag väljer att endast använda partiprogram. Jag anser att partiprogrammen bäst kan förklara ett partis förändring över en längre tid och framhäver ett partis ideologiska grund på ett mer konkret sätt.

Ideologi är som tidigare klargjort ett mångtydigt begrepp där en tolkning är ett partis utopiska samhälle, vilket ger en mer nyanserad bild av vad ett parti faktiskt står för (Bergström & Boréus, 2018, s.135). De framtagna partiprogrammen är dessutom framröstade av det högst uppsatta organet inom partiet, det vill säga kongressen och det senaste programmet är skrivet av flera tusen socialdemokrater vilket visar på vikten av demokrati inom partiet (Socialdemokraterna, 2013). Det är alltså ett program som formulerats demokratiskt och syftar till att representera socialdemokratiska värderingar, intressen och samhälles syn. Denna studie har partiprogrammen som huvudmaterial, däremot betyder inte det att andra texter inte vore intressanta att diskutera utan att valet av material främst är anpassat för studiens syfte.

4.5 Reliabilitet och validitet

Reliabiliteten i studien stärks i och med att studiens intersubjektivitet är hög vilket diskuteras i del två, där tidigare forskning även kunnat dra slutsatser kring Socialdemokraternas närmande den politiska mitten. Intrasubjektiviteten i studien skulle kunna vara problematiskt i och med att det syftar på att samma forskare kommer fram till identiska slutsatser. Hade studien varit utformad med en kvantitativ metod där jag läst av siffror, exempelvis ifall jag undersökt hur många gånger begreppet klasskamp förekommer i partiprogrammen skulle intrasubjektiviteten vart hög då risken för att jag kommer fram till olika svar bör vara minimal. I denna studie har jag däremot tolkat befintligt material och denna tolkning skulle kunna förändras, det är inte nödvändigtvis något som kommer hända men det skulle kunna göra det. Läser jag partiprogrammen igen skulle jag kunna dra andra slutsatser och därav komma fram till andra

resultat. Detta tror jag däremot inte är fallet då jag valt att analysera ett specifikt material som jag anser tillräckligt innehållsrikt för att tillgodose studiens underlag.

Jag kan identifiera ett möjligt validitetsproblem i min studie vilket kan ses som ett typiskt problem för idéanalyser. Jag har som tidigare nämnt valt att utföra en idé- och ideologianalys av beskrivande karaktär. Detta innebär att jag kommer beskriva idéer bakom materialet. Det problematiska här, sett ur ett validitetsperspektiv är att den beskrivning som forskaren gör kan aldrig vara helt neutral (Beckman, 2005, s. 22; Bergström och Boréus, 2018, s.141). Jag håller till viss del med om att forskning aldrig kan vara fullt neutral i och med att alla människor tolkar texter på olika sätt, däremot tror jag ändå att andra forskare med hjälp av samma analysverktyg skulle kunna komma fram till samma resultat. Ett annat validitetsproblem som ofta kan förekomma är huruvida valet av material är relevant för att besvara studiens forskningsfrågor, detta är inget problem jag ser i denna studie då partiprogram kan ses som ett partis ideologiska grund och framför ett partis politiska förändring över tid betydligt bättre än inom exempelvis partidebatter eller valmanifest.

5. Empiri och analys

5.1 Analys av Socialdemokraternas partiprogram 1897–2013

Nedan kommer de socialdemokratiska partiprogrammen från 1897–2013 att empiriskt lyftas fram och analyseras. Jag har delat in programmen i två perioder, en med programmen författade under efterkrigstiden och en med de författade innan. Inledningsvis lyfter jag Socialdemokraternas generella verklighetsbild, strategi och utopi för att därefter fokusera på det kriminalpolitiska aspekterna som lyfts i programmen. För att underlätta analysen kommer som tidigare nämnts analysverktyget idealtyper att användas, detta för att kunna presentera den socialdemokratiska förändringen av partiets kriminalpolitik över tid. Det är med hjälp av analysverktyget som jag kommer kunna mäta eventuella förändringar inom de kriminalpolitiska aspekter som lyfts i respektive partiprogrammet, detta i förhållande till idealtypen, socialdemokratisk kriminalpolitik, som presenterats i uppsatsens teoridel. Jag kommer som sagt att utgå ifrån Demkers (1993) idealtypsmatris och diskutera partiprogrammen utifrån de tre kategorierna *verklighetsbild*, *strategi* och *utopi*, samt de tre domänerna *individ*, *samhälle* och *omvärld*. Som jag tidigare nämnt i metoden kommer idealtypen inneha en central roll i denna studie, eftersom partiprogrammen kommer ställas i jämförelse till idealtypen vilket kommer göra det möjligt att analysera hur Socialdemokraternas kriminalpolitik rört sig över tid.

5.2 1897, 1911, 1920 och 1944 års partiprogram

Verklighetsbild, strategi och utopi

I Socialdemokraternas fyra inledande partiprogram författat år 1897, 1911, 1920 och 1944 poängterar partiet sin verklighetsbild, där rådande klassamhälle ses som en följd av det borgerliga privatkapitalistiska produktionssättet. Partiet menar att rådande produktionssätt och äganderätt skapar ett polariserat samhälle:

”Arbetsprocessens utomordentliga tekniska framsteg, den oerhört stegrande produktiviteten hos det mänskliga arbetet, det ständiga pågående öppnandet av nya produktionsfält, hela denna kapitalistiska utveckling, varigenom nationalförmögenheten mångdubblas, medför blott å ena sidan ett onaturligt hopande av rikedomar, å andra sidan en kolossal tillväxt av arbetareklassen.”

(Socialdemokraterna, 1911)

Denna verklighetsbild angående den ojämlika fördelningen av kapitalet menar partiet har manat arbetarklassen att förenas i rörelser för att erhålla en större mängd av kapitalet i form utav högre löner. Socialdemokraterna beskriver även detta som ett internationellt problem (omvärld), där de menar att alla länder med kapitalistiskt präglade samhällen står inför liknande problem (ibid). Socialdemokraterna ser liknande kapitalistiska samhällsstrukturer i sin omvärld vilket inte motsvarar partiets utopi. I programmet från 1944 exkluderas mer radikala termer som exempelvis utsugning och klasskamp. Socialdemokraternas verklighetsbild bygger fortfarande på att resurserna i samhället är ojämnt fördelat där en ”herraklass” tillgodoses särskilda privilegier, däremot beskrivs den sociala och ekonomiska klyftan som begränsad (Socialdemokraterna, 1944). Här vill jag påpeka att partiet alltså inte menar att klasserna i samhället dött ut, utan att de genom demokratiska förändringar begränsats. I 1944 års program nämner partiet hur den ekonomiska ojämlikheten dessutom exkluderar individer mer övergripande som exempelvis inom utbildning vilket inte lyfts i tidigare program (ibid).

Socialdemokraternas strategi för att rubba ojämlikheten i samhället och därav nå utopin, vilket beskrivs som ”arbetareklassens sociala frigörelse”, är den inledande meningen i samtliga program författade innan efterkrigstiden och lyder:

”Socialdemokratin skiljer sig från andra politiska partier därigenom, att den vill helt omdana det borgerliga samhällets ekonomiska organisation och genomföra de utsugna klassernas sociala frigörelse, till betryggande och utveckling av den andliga och materiella kulturen.”

(Socialdemokraterna, 1920)

Strategin för att uppnå sin utopi ligger i att partiet dels vill erhålla den offentliga makten, dels göra alla produktionsmedel till samhällelig egendom (ibid). Partiet beskriver att klasskampen kommer att fortgå fram till dess att arbetarklassen inte längre är en klass bestående av lönearbetare. I programmet från 1944 byggs idéerna om frihet och trygghet vidare på tidigare program och betydligt större betoning på omvärlden genom internationellt samarbete inom arbetsrörelsen (Socialdemokraterna, 1944).

Analys av 1897, 1911, 1920 och 1944 års partiprogram

Nedan presenteras först de kriminalpolitiskt intressanta punkterna som Socialdemokraterna nedtecknat i de inledande fyra partiprogrammen från 1897 till 1944, samt en analys av programmen där idealtypen kommer användas för att studera hur partiets kriminalpolitik förändrats:

1897:

- Jurydomstol i brottsmål
- Av kommunen eller staten tillsätta försvarsadvokater
- Kostnadsfri rättshjälp

1911:

- Ökat folkligt inflytande på rättsväsendet, såväl vid tillsättandet av domare som vid själva rättsskipningen, särskilt i brottsmål.
- Strafflagstiftningens fortgående humanisering. Dödsstraffets avskaffande.
- Av kommun eller stat tillsätta sakförare att bistå rättssökande och i övrigt konstadsfri rättshjälp i erforderliga fall.

1920:

- Folkligt inflytande på rättsväsendet
- Lekmannamedverkan i rättsskipningen
- Offentligt processförfarande i alla instanser

- Kostnadsfri rättshjälp
- Human lagstiftning, dödsstraffet avskaffas
- Strafflagen för krigsmakten avskaffas
- Rättslig likställighet mellan man och kvinna
- Undantagslagar mot arbetare upphävas

1944:

- Allas likhet inför lagen
- Lekmannamedverkan i rättsskipningen
- Offentligt processförfarande i alla instanser
- Kostnadsfri rättshjälp
- Folkligt inflytande på rättsvården
- Human civil och militär strafflagstiftning och straffverkställighet
- Brottslighetens förebyggande genom sociala åtgärder

Märkbart med samtliga punkter i 1897 års program är hur de är utformade för att öka jämlikheten och minska de ekonomiska klyftorna i samhället, vilket även hänger ihop med Socialdemokraternas generella verklighetsbild samt strategi. Socialdemokraterna beskriver i programmet hur tillgångarna i samhället är ojämnt fördelat där ett fåtal individer äger väldigt mycket. Punkterna kan tolkas som att samhällets förmögna individer, kapitalisterna, gynnas av tidigare system där de innehar ekonomiska förmåner, som varit nödvändiga vid behov av rättshjälp eller försvarsadvokater. Den ekonomiska ojämligheten är högst sannolikt något som missgynnat arbetarklassen i rätten. De idéer som Socialdemokraterna framlägger är alltså mest gynnsamma för arbetare och människor som inte har mycket pengar, deras idéer och förslag till förändring innebär däremot att andra människor missgynnas. De människor som har mycket pengar som refereras som kapitalister påverkas negativt av partiets idéer där de med pengar är dem som får finansiera exempelvis den kostnadsfria rättshjälpen via högre skatter.

Ett exempel på detta är förmögenhetsskatten som infördes 1911, vilken förvisso inte infördes av Socialdemokraterna i praktiken däremot har den sedan sitt avskaffande 2007 uppkommit på den politiska agendan vid flertalet tillfällen där vänsterblocket med Socialdemokraterna i spetsen varit drivande. Dessutom har Socialdemokraterna i de två inledande partiprogrammen, 1897 och 1911, nedtecknat bland annat arvskatt och förmögenhetsskatt som strategier för att öka den ekonomiska jämlikheten. 1911 års program kan ses som en vidareutveckling från

partiets första program, där partiet vill att folkets inflytande ska bli ännu starkare. Arbetarrörelsen blev allt större under de inledande decennierna av 1900-talet och år 1919 infördes bland annat allmän och lika rösträtt samt åtta timmars arbetsvecka (Landguiden, 2014). Dessa införanden visar prov på hur arbetarrörelsen lyckats förbättra sina möjligheter och minskat ojämlikheterna i dåvarande samhälle.

I 1920 och 1944 års partiprogram finns det mycket att känna igen ifrån de två tidigare programmen. Kostnadsfri rättshjälp, ökat folkligt inflytande i rättsväsendet och kommunalt eller statligt tillsatta försvarsadvokater är de tydligaste indikationerna på tidig socialdemokratisk kriminalpolitik. De senaste två programmen har däremot medfört olika nytänkande principer där det i 1920 års program för första gången lyfts att det ska råda rättslig likställighet mellan könen, vilket högst sannolikt hänger ihop med införandet av allmän och lika rösträtt mellan könen vid slutet av 1910-talet. På ett övergripande plan kan man klart se hur den socialdemokratiska kriminalpolitiken börjar ta form i 1920 och framför allt 1944 års program där frihet, rättvisa och jämlikhet kan ses som grundpelare i den socialdemokratiska kriminalpolitiken. Det är även tydligt att Socialdemokraterna tidigt i sina partiprogram menar att ekonomiska barriärer är en anledning till att människor utan ekonomiska privilegier har löpt större risk att fängslas.

I de inledande fyra partiprogrammen som Socialdemokraterna presenterar identifierar jag flertalet åtgärder som tyder på en mer human och individcentrerad kriminalpolitik, vilket även liknar partiets generella verklighetsbild under denna period. Åtgärder som exempelvis kostnadsfri rättshjälp, folkligt inflytande på rättsväsendet och kanske framför allt brottslighetens förebyggande genom sociala åtgärder. Dessa åtgärder tyder på att Socialdemokraterna vill tillämpa en bredare syn på kriminalitet och fokuserar på brottens orsaker vilket Demker och Duus-Otterström (2009) beskriver som gärningsmannacentrerad, där fokus landar på brottslingen vilket kan inkludera såväl proportionell bestraffning som rehabilitering. Denna period i allmänhet och de Socialdemokratiska partiprogrammen i synnerhet var däremot inte för inkapacitering, utan bakomliggande faktorer, orättvisor och rehabilitering ser jag som partiets kriminalpolitiska verklighetsbild samt strategi. Den positiva inställningen till rehabilitering samt den negativa inställningen till inkapacitering är som sagt stark under denna period, där det från första programmet 1897 i princip endast har utvecklats och moderniserats i de tre efterföljande programmen. I förhållande till idealtypen socialdemokratisk kriminalpolitik identifierar jag likheter när det kommer till idéerna om

rehabilitering och viljan att bekämpa bakomliggande faktorer hos de individer som begår brott. Såväl ses ekonomisk ojämlikhet som en central orsak till att individer begår kriminella handlingar. I dessa tidiga program ses däremot ekonomisk ojämlikhet som den i särklass största orsaken till kriminalitet och andra orsaker som exempelvis utbildning eller etnicitet nämns inte, vilket idealtypen, det vill säga den samtida socialdemokratiska kriminalpolitiken, faktiskt gör. Som tidigare presenterat i teorin är idealtypen inte endast positivt inställd till rehabilitering och bekämpning av bakomliggande orsaker till brottsliga handlingar, utan längre fängelsestraff och en hårdhet mot lagöverträdelse är dessutom viktiga. År 1917 inträffade partisplittringen där vänsteroppositionen inom partiet förespråkade mer revolutionära samhällsförändringar, vilket får en att tro att partiet efter splittringen borde omfamnat en mer högerinriktad politik även när det kommer till kriminalpolitiken (Socialdemokraterna, 2022). Det gjorde det däremot inte, utan programmet som presenterades 1920 kan ses som det mest vänsterinriktade eller marxistiska program i partiets historia. Varken partisplittringen eller det faktum att periodens sista program skrevs 24 år efter dess föregångare, under andra världskriget, har vad jag kan tolka påverkat partiets idéer när det kommer till kriminalpolitiken.

5.3 1960, 1975, 1990, 2001 och 2013 års partiprogram

Verklighetsbild, strategi och utopi

I de tre inledande partiprogrammen som författades under efterkrigstiden finns tydliga liknelser med tidigare program, där jag framför allt identifierar samhällets ekonomiska ojämlikhet som Socialdemokraternas fortsatta verklighetsbild. Mer radikala begrepp som klasskamp förekommer inte längre i programmen vilket däremot inte innebär att partiet ser problemet som obefintligt. I framför allt 1960 och 1975 års program betonas industrialismen som en bidragande faktor till att ojämlikheten fortfarande ger vissa individer olika privilegier i samhället (Socialdemokraterna, 1960 och 1975). I 1960 års program beskrivs denna ojämlikhet av kapitalet i samhället som ”ekonomisk efterblivenhet och politiskt förtryck”, vilket påminner om uttryck använda i tidigare program (ibid, 1960). Att industrialismen och andra moderniteter påverkar kapitalismen kan tyckas självklart, samtidigt som det kan vara ett sätt för Socialdemokraterna att stärka sina egna aktier. Under 60- och 70-talet har Socialdemokraterna styrt under en längre period och därav kunnat få igenom mycket av sin politik. Detta kan mycket väl innebära att Socialdemokraternas verklighetsbild faktiskt ser helt annorlunda ut och att valet att motivera det som tidigare partiprogram helt enkelt ligger i att försöka öka antalet röster. Något som däremot uppmärksammas för första gången i programmen under denna period och

som tar fart i periodens tre senaste program är andra typer av diskriminering, exkludering och ojämlikhet. Programmet från 2001 och 2013 lyfter även den globala ojämlikheten där vissa länders makt, som en följd av globaliseringen, blir större och större (ibid, 2001 och 2013). Detta är första gången som Socialdemokraterna påpekar orättvisor i omvärlden, sett till staters makt.

Vägen mot utopin och strategin för att nå det socialdemokratiskt utopiska samhället har egentligen inte ändrat sig i och med att problemet med ojämlikhet inte förändrats. Som tidigare nämnts finns det många likheter med de innan efterkrigstiden skrivna partiprogrammen och de skrivna år 1960, 1975 och 1990. En gemensam nämnare för dessa tre program är Socialdemokraternas strävan efter att ge varje enskild individ de möjligheter som behövs för att kunna leva ett ”rikt och meningsfullt liv” (Socialdemokraterna, 1960, 1975 och 1990). Strategin för att ge varje individ ett rikt och meningsfullt liv ligger i att ”omdana samhället, att bestämmande rätten över produktionen och dess fördelning, läggs i hela folkets händer” (ibid). Detta är däremot inget som ordagrant lyfts i de två efterföljande programmen, dock ligger denna ojämlika fördelning av produktionen fortfarande partiet varmt om hjärtat. I 1990 års program presenterades Socialdemokraternas huvudsakliga samhällsliga utopi, det vill säga frihet, jämlikhet och solidaritet. Detta är något partiet utvecklat ytterligare i 2001 och 2013 års program och de beskriver själva detta som partiets mål, fria och jämlika människor i ett solidariskt samhälle.

Analys av 1960, 1975, 1990, 2001 och 2013 år partiprogram

Nedan presenteras först de kriminalpolitiskt intressanta punkterna som Socialdemokraterna nedtecknat i de fem partiprogram författade under efterkrigstiden, det vill säga från 1960 till 2013, samt en analys av programmen där idealtypen kommer användas för att studera hur partiets kriminalpolitik förändrats:

1960:

- Allas likhet inför lagen
- Lekmannamedverkan i rättsskipningen
- Offentligt processförfarande i alla instanser
- Ekonomiska möjligheter för alla att hävda sin rätt

1975:

- Allas likhet inför lagen

- Ekonomiska möjligheter för alla att hävda sin rätt
- Lekmannamedverkan i rättsskipningen
- Offentligt processförfarande i alla instanser

1990:

- Socialdemokratin står för ett rättssamhälle, grundat på rättssäkerhet, fria och oavhängiga domstolar, allas likhet inför lagen och ekonomiska förutsättningar för alla att hävda sin rätt
- Rättsskipningen ska bygga på offentligt processförfarande i alla instanser och på lekmannamedverkan i rättsprocessen.

2001 och 2013:

I de två senaste partiprogrammen saknas en uppstrukturerad punktlista där partiets kriminalpolitiska ståndpunkter presenteras. I programmet från 2001 lyfter Socialdemokraterna kriminalpolitiskt relevanta aspekter inom andra politikområden, detta främst inom trygghetspolitiken och internationalism. Anledningen till att kriminalpolitiken är förenad med andra politikområden motiveras dels med att brott är ett gränsöverskridande problem som behöver bekämpas genom internationellt samarbete, dels som ett problem vars lösning grundas i att bekämpa brottslighetens orsaker. I Socialdemokraternas senaste partiprogram skrivet 2013 presenteras inga märkbara skillnader från föregående program. Kriminalpolitiskt relevanta idéerna grundar sig fortfarande i internationellt samarbete och som en del av välfärds- och trygghetspolitiken.

I efterkrigstidens socialdemokratiska partiprogram ses inga egentliga skillnader inom det kriminalpolitiska området. Likt tidigare program, författade innan efterkrigstiden, syns tydliga inslag av socialdemokratiska strategier inom kriminalpolitiken som exempelvis allas likhet inför lagen och alla individers ekonomiska möjlighet att hävda sin rätt. I en Socialdemokratisk omvärld är internationellt samarbete viktigt och det är något som partiet länge förespråkat även inom kriminalpolitiken, detta allra främst i 2001 och 2013 års program. Dessa aspekter av den socialdemokratiska kriminalpolitiken kan starkt kopplas till vad som kan kallas partiets grundpelare, det vill säga frihet, jämlikhet och solidaritet. Detta tycker jag uttrycks alltmer i de senare programmen, däremot skulle jag säga att det även stämmer överens med de tidigare. Då liksom nu ska inga individer erhålla privilegier inom rättsväsendet beroende på maktstrukturer som exempelvis klass, etnicitet eller sexualitet, och här lägger jag betoning på klass och ägande.

Alla individer ska inneha lika förutsättningar i rätten och inför lagen, där inga faktorer kan påverka detta.

I de fem program presenterade under efterkrigstiden börjar jag identifiera förändringar i Socialdemokraternas partiprogram när det kommer till det kriminalpolitiskt relevanta aspekterna. Som jag tidigare nämnt var det först i mitten på 1900-talet som individcentrerad kriminalpolitik började kritiseras internationellt, men även i Sverige då kriminaliteten ökade (Balvig, 2005; Demker & Duus-Otterström, 2009; Tham, 2001, s.409). Sett till partiprogrammen sker inte någon förändring förens programmet som presenterades 1990, vilket även Balvig (2005) nämner då han beskriver hur trenderna mot en mer högerinriktad och strängare straffpolitik började ta form i Sverige och Danmark under 1990-talet. Den svenska kriminalpolitikens förändring bekräftar Tham (2006) där straffrättspolitiken beskrivs skiftat från defensiv till offensiv, det vill säga gärningsmannacentrerat fokus. I förhållande till partiprogrammen kan detta förklaras av att Socialdemokraterna under den första perioden mestadels agerade opposition för att därefter mer eller mindre oavbrutet inneha makten mellan 1932 och 1976 (Socialdemokraterna, 2022). Denna politiska dominans gav Socialdemokraterna möjlighet att få igenom mycket av sin politik, vilket även inkluderar kriminalpolitiken. I de inledande fyra programmen tror jag punkterna motiverades runt vad partiet vill ska ändras, medan i programmen från 1960 och 1975 motiverades punkterna kring hur partiet vill bevara samhället. Det var som jag tidigare nämnt inte förens i 1990 års partiprogram som den kriminalpolitiska svängningen börjat utmärka sig, detta framför i 2001 och 2013 års partiprogram.

I förhållande till idealtypen socialdemokratisk kriminalpolitik skiljer sig inte partiprogrammen från 1960 och 1975 från tidigare partiprogram. Denna period har präglats av Socialdemokraterna som maktinnehavare vilket indikerar att partiet haft möjlighet att revidera sina program och de kriminalpolitiska idéer som presenteras i dem. Det var däremot inte förens 60- och 70-talet som högersvängningen började utmärka sig internationellt och inte förens 1990-talet i Sverige och Danmark (Balvig, 2005). Därav är förhållandet mellan idealtypen socialdemokratisk kriminalpolitik och den faktiska kriminalpolitik som presenteras i partiprogrammen från 1960 och 1975 oförändrat. I 1990 års partiprogram identifierar jag en början av den kriminalpolitiska svängningen, där Socialdemokraterna fortsatt är för en gärningsmannacentrerad kriminalpolitik. Det är däremot inget i programmet som tyder på att

partiet innehar inställningen att vara tuff mot kriminalitet, dock uttrycker de sig om fängelsestraff:

”Samhällets sanktioner mot brott måste avvägas så, att de dels av medborgarna uppfattas som rimliga i förhållande till den brottsliga gärningen, dels så långt som möjligt inte motverkar en återanpassning av den dömda. Behandlingsprogrammen anpassas efter olika grupper lagöverträdare.”

(Socialdemokraterna, 1990)

1990 års partiprogram skiljer sig fortsatt ifrån den idealtypiska socialdemokratiska kriminalpolitiken och jag tolkar ingen större förändring generellt, däremot ser jag detta som startskottet för vad som kommer utvecklas i de två nästföljande partiprogrammen. I de båda partiprogrammen presenterade under 2000-talet har Socialdemokraterna för första gången uttryckligen nämnt att brottsbekämpning är en del av partiets kriminalpolitik. Man har däremot inte helt skiftat i sina kriminalpolitiska idéer då bekämpning av brottens orsaker fortfarande är av stor betydelse. Partiet har däremot närmast sig högerpartierna sett ur ett kriminalpolitiskt perspektiv och implementerat vad Demker och Duus-Otterström (2009) beskriver som en offercentrerad kriminalpolitik. Fokus skiftar till offret och en av de mest övergripande offercentrerade åtgärderna är avskräckning genom hårdare fängelsestraff, vilket även kallas allmänprevention. I Socialdemokraternas två senast författade partiprogram kan man alltså se hur partiets kriminalpolitik svängt över till en vanligtvis mer högerinriktad kriminalpolitik. Kriminalpolitiken som presenteras i dessa program stämmer, inte helt ologiskt, ihop med den samtida socialdemokratiska kriminalpolitiska idealtypen där såväl bakomliggande orsaker som bestraffning är av intresse.

6. Slutsats och diskussion

I den här studien har jag analyserat Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring över en längre tid, närmare bestämt från det första författade partiprogrammet från 1897 till det senaste 2013. I min analys har jag använt mig av analysverktyget idealtyper för att kunna analysera hur Socialdemokraternas kriminalpolitik, som partiet redovisat i sina nio partiprogram, förhåller sig till en samtida idealtypisk socialdemokratisk kriminalpolitik. Jag har använt mig av metoderna idé- och ideologianalys samt innehållsanalys, detta för att kunna beskriva och analysera Socialdemokraternas idémässiga förändringar under den nämnda perioden.

De resultat jag kommit fram till är att Socialdemokraterna har genomfört en kriminalpolitisk förändring där partiet tagit avstånd ifrån vänsterinriktad kriminalpolitik och närmat sig högerpartierna, vilken tidigare forskning kan understryka. I förhållande till idealtypen stämmer de sista två partiprogrammen överens med idealtypen socialdemokratisk kriminalpolitik där det inte endast handlar om att bekämpa brottens orsaker utan även bestraffa lagöverträdelse. Denna kriminalpolitiska svängning har däremot inte utvecklats under en längre tid eller som någon form utav process, utan förändringen har varit hastig ifall man endast utgår ifrån partiprogrammen vilket denna studie gjort. I 1990 års partiprogram kan man identifiera ett litet steg mot 2001 och 2013 års partiprogram, däremot är de sex tidigare partiprogrammen av snarlik karaktär. De övriga sex partiprogrammen är betydligt mer gärningsmannacentrerad och bakomliggande orsaker beskrivs som de enskilt viktigaste i arbetet mot kriminalitet.

I förhållande till forskningsfrågan: *”Har Socialdemokraternas kriminalpolitiska idéer förändrats sedan partiets grundande?”* har jag genom att använda en idealtypisk socialdemokratisk kriminalpolitik kunnat redogöra för Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring. Detta har bekräftat tidigare forskning från bland annat Demker och Duus-Otterström (2009), Balvig (2005) och Tham (2001), som framför hur den socialdemokratiska kriminalpolitiken har svängt. Tack vare min forskning kan man dels bekräfta tidigare forskning rörande socialdemokratiska partiers utveckling åt höger i samband med kriminalpolitik, dels visat prov på hur Socialdemokraternas tidiga kriminalpolitik förhåller sig till samtida ideal. Den huvudsakliga slutsats som kan dras av min studie är att Socialdemokraternas kriminalpolitik har skiftat och har under en längre tid inte motsvarat det samtida socialdemokratiska idealet.

Jag har identifierat en begränsning samt en brist i studien som delvis hänger ihop. Studiens brist ligger i materialet, trots att jag läst igenom samtliga nio partiprogram och bara exkluderat en revision från 1905 är materialet tunt. Partiprogrammen har varit till stor hjälp och innehåller tydliga ideologiska riktlinjer, däremot är de väldigt breda och snävar inte in på specifika politikområden. För att kunna genomföra en utpräglad analys av Socialdemokraternas kriminalpolitiska förändring över tid, hade studien behövt fyllas ut med exempelvis partimanifest, motioner eller andra typer av politiska program. Genom att använda ett utökat material hade jag troligen kunnat studera Socialdemokraternas motiv bakom svängningen och mer exakt definiera när den kriminalpolitiska svängningen ägde rum. Studiens begränsning är även det kopplat till materialet där forskning kring Socialdemokraternas kriminalpolitiska finns främst från 1900-talet mitt och framåt. När det kommer till material kopplat till

Socialdemokraternas kriminalpolitik före exempelvis andra världskriget är materialet ytterst begränsat, vilken tidigare forskning dessutom klarlägger. Detta gäller förvisso inte endast Socialdemokraterna, utan forskning rörande svensk kriminalpolitik i sin helhet.

För framtida forskning vill jag framför allt lyfta avsaknaden av tidigare forskning beträffande Socialdemokraternas samt Sveriges kriminalpolitik inom den första halvan av 1900-talet. Detta ser jag som en tydlig forskningslucka i och med att vi idag har rört oss mot en mer offercentrerad och avskräckande kriminalpolitik, vilket var vanligt förr. Det hade även varit intressant om framtida studier ställt upp fler idealtyper för att på så vis kunna klassificera partiprogrammen. Ett exempel skulle kunna vara att illustrera en marxistisk kriminalpolitik som en motpol och därav antingen kategorisera programmen eller placera dem på tänkbar linje mellan dessa två idealtyper.

7. Referenser

Andersson, R., & Nilsson, R. (2017). *Svensk kriminalpolitik*. Stockholm: Liber.

Balvig, F. (2005). When law and order returned to Denmark. *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*, 5(2), 167-187. Hämtad 2023-01-19 från:

https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14043850410010711?casa_token=zxSih9SiHNwAAAAA%3AFVK8DBryQHLXz24IwPA300I2X91EQU_PgAAxJoGWskYhkpAUxXg_ifZGOVc2-L98sqxx00ngJF9ZLw

Beckman, L. (2005). *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus förlag.

Bergström, G. & Boréus, K. (2018). *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur.

Brottsförebyggande rådet. (2021). *Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder: En jämförande studie av nivåer, trender och våldsmetoder*. Hämtad 2022-10-17 från:

https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70c9a1/1629181100220/2021_8_Dodligt_skjutvapenvald_i_Sverige_och_andra_europeiska_lander.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2022). *Nationella trygghetsundersökningen 2022*. Hämtad 2022-10-17 från:

https://bra.se/download/18.1fdaf4118388f195ad78d5/1665399145004/2022_Nationella_trygghetsundersokningen_2022.pdf

Carrabine, E., Cox, A., Cox, P., Crowhurst, I., Di Ronco, A., Fussey, P., & Turton, J. (2020). *Criminology: A sociological introduction*. London & New York: Routledge.

Cullen, F. T. (2013). Rehabilitation: Beyond nothing works. *Crime and justice*, 42(1), 299-376. Hämtad 2023-01-20 från:

https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdf/10.1086/670395?casa_token=g1_5FT328OYAAA_AA:p7y2c8DWzr3NUJULIAhXCPfirWPfJ41skpjMydSkTXDSUauOM_mNO9phw_zd4dQ8bO0h7jwkfpI

Demker, M & Duus-Otterström, G. (2009). Realigning criminal policy. Offender and victim in the Swedish party system over time. Hämtad 2023-01-19 från:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03906700902833593>

Demker, M. (1993). *I nationens intresse? – Gaullismens partiideologi 1947–1990*. Stockholm Nerenius & Santéus Förlag AB. [Doktorsavhandling Göteborgs Universitet]. Hämtad 2022-

11-25 från: file:///Users/danielsoderlund/Downloads/gupea_2077_17554_1.pdf

Demker, M. (1997). *Changing party ideology. Gaullist parties facing voters, leaders, and competitors*. *Party Politics*, 3(3), 407-426. Hämtad 2022-12-16 från: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/epdf/10.1177/1354068897003003008>

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wängnerud, L. (2017).

Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Wolters Kluwer.

Fagerholm, A. (2016). Why do political parties change their policy positions? A review. *Political Studies Review*, 14(4), 501–511. Hämtad 2022-11-01 från:

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/1478->

[9302.12078?casa_token=p724L8ebSVgAAAAA%3A07iZ4sm-](https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/1478-9302.12078?casa_token=p724L8ebSVgAAAAA%3A07iZ4sm-)

[h88bgY87RgTUAomkPhVssJXxsxBEBCPqwfW3hYndIHRbLnkkShzyLg3teI_bWsEGjd2iy](https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/1478-9302.12078?casa_token=p724L8ebSVgAAAAA%3A07iZ4sm-h88bgY87RgTUAomkPhVssJXxsxBEBCPqwfW3hYndIHRbLnkkShzyLg3teI_bWsEGjd2iy)

[w](https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/1478-9302.12078?casa_token=p724L8ebSVgAAAAA%3A07iZ4sm-h88bgY87RgTUAomkPhVssJXxsxBEBCPqwfW3hYndIHRbLnkkShzyLg3teI_bWsEGjd2iy)

Hermansson, J. (1984). *Kommunism på svenska?: SPK/VPK:s idéutveckling efter Komintern*. [Doktorsavhandling, Uppsala universitet].

Hinnfors, J. (2015). Socialdemokraterna: Från klar vaghet till vag klarhet. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 117(2). Hämtad 2022-12-16 från:

<https://journals.lub.lu.se/st/article/view/12920/11558>

Interpellation 2017/18:1854. *Fler redskap för polisen*. Hämtad 2022-10-21 från:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/interpellation/fler-redskap-for-polisen_H51054

Karreth, J., Polk, J. T., & Allen, C. S. (2013). Catchall or catch and release? Electoral consequences of social democratic parties' march to the middle in Western Europe. *Comparative Political Studies*, 46(7), 791–822. Hämtad 2022-12-16 från: https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0010414012463885?casa_token=eUFpJ5sDaysAAAAA%3ARt_BEh7Get3LWcp-SAa4ZUunNDEE57oe3sX-9a226ptSVAp17zqAFLbmGf8_qE_PpnpWaXGpwIvDg

Knutson, M. (2018, 14 maj). Analys: Därför blir lag och ordning en av de viktigaste valfrågorna. *SVT Nyheter*. Hämtad 2022-10-31 från: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/analys-darfor-blir-lag-och-ordning-en-av-de-viktigaste-valfragorna>

Lappi-Seppälä, T. (2019). Humane Neoclassicism: Proportionality and Other Values in Nordic Sentencing. *Of One-Eyed and Toothless Miscreants: Making the Punishment Fit the Crime*, 209-235. Hämtad 2023-01-24 från: <https://academic.oup.com/book/35005/chapter/298726122?login=true>

Larsson, R. (2014). *Politiska ideologier i vår tid*. Lund: Studentlitteratur.

Motion 2017/18:1751. *Zonförbud och visitationszoner*. Hämtad 2022-10-17 från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/zonforbud-och-visitationszoner_h5021751

Novus. (2022). *Viktigaste politiska frågan*. Hämtad 2022-10-31 från: <https://novus.se/wp-content/uploads/2022/09/novusrapportviktigastefraganseptember2022.pdf>

Persson, Å. (2004). *De politiska partiernas rättspolitik*. [Doktorsavhandling, Umeå Universitet].

Piketty, T. (2020). *Kapitalet och ideologin*. Stockholm: Mondial

Sarnecki, J. (2019). *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur.

Socialdemokraterna. (2 juni 2022). *Vår historia*. Hämtad 2022-11-11 från <https://www.socialdemokraterna.se/vart-parti/om-partiet/var-historia#h-Partietbildas>

Socialdemokraterna. (2013). *Kongressprotokoll 2013*. Hämtad 2022-11-28 från: <https://www.socialdemokraterna.se/download/18.12ce554f16be946d04640b23/1568881615076/kongressprotokoll-2013.pdf>

Socialdemokraterna. (26 september 2022). *Ideologi – den demokratiska socialisten*. Hämtad 2022-11-11 från: <https://www.socialdemokraterna.se/vart-parti/om-partiet/ideologi>

Socialdemokraterna. (26 september 2022). *Lag och ordning*. Hämtad 2022-12-30 från: <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/a-till-o/lag-och-ordning>

Socialdemokraterna. Kriminalpolitiskt program. (2012). *Ett tryggare Sverige*. Hämtad 2023-01-19 från: https://blaljus.nu/sites/default/files/filarkiv/pdf/2012_arkiv/Rattspolitiskt.pdf

Socialdemokraterna. Kriminalpolitiskt program. (2018). *Kriminalpolitiskt program*. Hämtad 2022-12-23 från: <https://www.socialdemokraterna.se/download/18.12ce554f16be946d04640da8/1568881618024/kriminalpolitiskt-program-2018-06-07.pdf>

Statistikmyndigheten SCB. (2021). *Hundra år av svensk demokrati – partiernas toppar och dalar*. Hämtad 2022-10-31 från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2021/hundra-ar-av-svensk-demokrati/>

Statistikmyndigheten SCB. (2022). *Historisk statistik över valåren 1910–2022. Procentuell fördelning av giltiga valseدلar efter parti och typ av val*. Hämtad 2022-11-21 från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/allmanna-val-valresultat/pong/tabell-och-diagram/historisk-valstatistik/historisk-statistik-over-valaren-19102022.-procentuell-fordelning-av-giltiga-valseدلar-efter-parti-och-typ-av-val/>

Svensk nationell datatjänst. (u.å.) *Program för Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 1911*. Hämtad 2022-12-8 från: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/1911>

Svensk nationell datatjänst. (u.å.) *Program för Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 1920*. Hämtad 2022-12-9 från: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/1920>

Svensk nationell datatjänst. (u.å.) *Program för Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 1944*. Hämtad 2022-12-9 från: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/1944>

Svensk nationell datatjänst. (u.å.) *Program för Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 1960*. Hämtad 2022-12-12 från: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/1960>

Svensk nationell datatjänst. (u.å.) *Program för Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 1975*. Hämtad 2022-12-12 från: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/1975>

Svensk nationell datatjänst. (u.å.) *Program för Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 1990*. Hämtad 2022-12-12 från: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/1990>

Svensk nationell datatjänst. (u.å.) *Program för Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 2001*. Hämtad 2022-12-12 från: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/2001>

Svensk nationell datatjänst. (u.å.) *Program för Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 2013*. Hämtad 2022-12-12 från: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/2013>

Svensk nationell datatjänst. (u.å.). *Program för Sveriges socialdemokratiska arbetareparti 1897*. Hämtad 2022-12-7 från: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/p/1897>

Tham, H. (2001). Law and Order as a leftist project? The Case of Sweden. SAGE Journals. *Punishment & Society* (2001). Hämtad 2022-12-23 från: https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1462474501003003004?casa_token=sm5yKsSMBOEAAAAA:VkkumCi6Atnw6qdCiqFKfP07F-82Bh6cs1n6QcUaL_OzP69_WsHLEg-qk0V0ZLPx45yLw4rhA6NO4w

Tham, H. (2006). Brottsoffret, kriminalpolitiken och kriminologin. *Nordisk Tidskrift for Kriminalvidenskab*, 93(2). Hämtad 2023-01-24 från: file:///Users/danielsoderlund/Downloads/telholm,+NTfK_2006_93_02+-+Page+37-49.pdf

Tham, H. (2018). *Kriminalpolitik – Brott och straff I Sverige sedan 1965*. Nordstedts Juridik.

Tidöavtalet. Hämtad 2022-10-17 från: <https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/tidoavtalet-overenskommelse-for-sverige-slutlig.pdf>

TT Nyhetsbyrån. (2021, 20 november). Liberalerna säger nej till visitationszoner. *Dagens industri*. Hämtad 2022-10-18 från: <https://www.di.se/nyheter/liberalerna-sager-nej-till-visitationszoner/>

TT Nyhetsbyrån. (2022, 30 september). Polisen: Inga tecken på minskning av skjutvåldet. *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2022-10-18 från: <https://www.svd.se/a/WRjRLj/polisen-haller-presstraff-efter-valdsutveckling>

Vedung, E. (2018). Fyra typer av statsvetenskaplig idéanalys. *Statsvetenskaplig tidskrift*. 120(2), 197–236. Hämtad 2022-11-11 från: <https://journals.lub.lu.se/st/article/view/18122/16399>

8. Bilagor

Bilaga 1. Material

Partiprogram (1897) *Program för Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti*

Partiprogram (1911) *Program för Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti*

Partiprogram (1920) *Program för Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti*

Partiprogram (1944) *Program för Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti*

Partiprogram (1960) *Program för Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti*

Partiprogram (1975) *Socialdemokraterna. Program*

Partiprogram (1990) *Socialdemokraternas Partiprogram*

Partiprogram (2001) *Partiprogram för Socialdemokraterna*

Partiprogram (2013) *Ett program för förändring*